

TIPIČNO SLAVENSKO I SPECIFIČNO SLOVENSKO U SRAZU S GLOBALNIM “Navezovalni tožilnik” ili “Orphan Accusative” u slovenskom

Anita Peti-Stantić
Filozofski fakultet
Sveučilišta u Zagrebu

ČINJENICE

- Genitiv direktnog objekta u slavenskim jezicima:
 1. tzv. slavenski
 2. dijelni ili partitivni genitiv
 3. tzv. nadovezujući akuzativ

ČINJENICE

- Primjećen je pomak u upotrebi i u razumijevanju gramatičkoga, pragmatičkoga i stilističkoga statusa tih triju oblika direktnoga objekta u slovenskom jeziku.
- Preliminarno istraživanje – nastojanje da se utvrde činjenice.

TZV. SLAVENSKI GENITIV

1.1. On više nema *majke*.

prema

1.2. On više nema *majku*.

1.3. On ima *majku*.

2.1. On više nema *oca*.

2.2. On ima *oca*.

3.1. On više nema *stola*.

3.2. On više nema *stol*.

3.3. On ima *stol*.

ČINJENICE: u hrvatskom optionalan, u slovenskom obvezatan

DIJELNI ILI PARTITIVNI GENITIV

4.1. Daj mi malo *kruha*.

4.2. Daj mi *kruha*.

prema

4.3. Daj mi *kruh*.

ČINJENICE: u hrvatskom neovisno od oznake količine, u slovenskom samo uz oznaku količine

TZV. NADOVEZUJUĆI AKUZATIV

- 5.1. Kateri ječmen hočete?
- 5.2. Hočem navaden ječmen.
- 5.3. *Hočem navaden.
- 5.4. Hočem navadnega.
- 5.5. Navaden ječmen.

ČINJENICE: slovenska specifičnost, ne postoji u drugim slavenskim jezicima, pa ni u hrvatskom

PROBLEM: Postoji li ikakav dokaz da je riječ o akuzativu?

“ORPHAN ACCUSATIVE” ILI “NAVEZOVALNI TOŽILNIK”

- ČINJENICE
 - Perlmutter i Orešnik (1973) - the Orphan Accusative
 - Herrity (2000) slijedi njihovo tumačenje
 - Toporišič (2004) – “navezovalni tožilnik”
- neposredno se povezuje s kategorijom živosti

DEFINICIJE

- P&O (1973:421): When the head noun is not present, the adjective has the genitive form instead of the nominative form that is the usual accusative form for inanimates. Because the genitivelike accusative form navadnega appears in the absence of the head noun, we will refer to it as the "Orphan Accusative".
- Toporišič (2004: 317-8): Razločevalna lastnost pridavnške besede pa je t. i. navezovalni tožilnik ednine, enak rodilniku ednine, pri izpustni (eliptični) ali samostalniški rabi za moški (deloma tudi srednjii) spol.

PRIMJERI

- Toporišič
 - 6.1. Kateri kruh hočete, **črnega ali belega?**
 - 6.2. Prosim **belega.**
 - 7.1. Koliko hlebcev hočete, **enega ali dva?**
- P&O
 - 8.1. Kateri ječmen hočete?
 - 8.2. Hočem **navaden ječmen.**
 - 8.3. *Hočem **navaden.**
 - 8.4. Hočem **navadnega.**
 - 8.5. **Navaden ječmen.**
 - 8.6. ***Navaden.**
 - 8.7. **Navadnega.**

PRIMJERI ZA ARGUMENTACIJU

SLOVENSKI

- 9.1. Otroci spuščajo **zmaja**.
- 9.2. Milijoner je kupil **Rembrandta**.
- 9.3. Predsednik ima **rolsrojsa**.
- 9.4. Potegnil je za **petelina**.
- 9.5. Njen oče ima **raka**.
- 9.6. Pili smo **vipavca**.
- 9.7. On ima **pikovega fanta**.

HRVATSKI

- Djeca puštaju **zmaja**.
Kupio je **Rembranta**.
Ima **rols rojs/rols rojsa**.
Potegnuo je **oroz**.
Njen otac ima **rak**.
Pili smo **portugizac**.
Ima **pik dečka**./ Ima **pikovog dečka**.

ODREĐENOST / NEODREĐENOST

SLOVENSKI

10.1. Kateri kruh hočete, **črnega ali belega?**

10.2. Prosim **belega.**

11.1. Kateri ječmen hočete?

11.2. Hočem **navaden ječmen.**

11.3. *Hočem **navaden.**

11.4. Hočem **navadnega.**

11.5. **Navaden ječmen.**

11.6. ***Navaden.**

11.7. **Navadnega.**

HRVATSKI

Koji kruh želite, **crni ili bijeli?**

Molim **bijeli.**

Koji ječam želite?

Želim **obični ječam.**

Želim **obični.**

Običan ječam.

Obični.

INOVACIJA ILI JEDNOSTAVNO NOVI PRIMJERI?

- KVALITATIVNI PRIDJEVI
 - 12.1. Kupila sem kavč.
 - 12.2. **Za katerega** si se na koncu odločila: **za belega ali za modrega?**
 - 12.3. ***Za kateri** si se na koncu odločila: **za beli ali za modri?**
 - 12.4. Za **kateri** si se na koncu odločila: **za ta beli ali za ta modri?**
- POSVOJNI PRIDJEVI
 - 13.1. Vzela sem dežnik.
 - 13.2. **Katerega, mojega ali svojega?**
 - 13.3. ***Kateri, moj ali svoj?**
 - 13.4. **Kateri, ta moj ali ta svoj?**
- ODNOSNI PRIDJEVI
 - 14.1. Kupili smo nov stroj.
 - 14.2. **Kateri, pralni ali pomivalni?**
 - 14.3. ***Katerega, pralnega ali pomivalnega?**